

Sveriges 50 000 utlandsadopterade är en unik grupp att både studera och lyssna på i relation till frågor om rasism och svenskhet. De adopterade är nämligen den enda synliga minoriteten i det svenska samhället som i praktiken till fullo lever med och bland majoritetsbefolkningen.

Detta är naturligtvis självklart att konstatera eftersom de just är adopterade av majoritetssvenskar, men samtidigt är det sällan detta faktum uppmärksammas. I Sverige ses adoption nämligen främst som en reproduktionsmetod, det vill säga som ett sätt att få barn och bilda familj, och inte som en del av invandringen till Sverige, och därmed ses de adopterade inte som invandrade eller som en egen specifik minoritet. De adopterade är dock i huvudsak födda i icke-västerländska länder och har invandrat till Sverige, och de delar därmed utseende med många andra med utländsk bakgrund.

Sverige är det land i världen som adopterat flest barn från andra länder i relation till

den infödda befolkningen. Detta gör att de adopterade utgör en betydande del av befolkningen som är födda utanför västvärlden – totalt uppemot 7 procent. De adopterade utgör exempelvis 15% av alla som är födda i Sydamerika och Karibien, knappt 20% av alla som är födda i Nordost- och Sydostasien, och över 20% av alla som är födda i Sydasien. Gruppen dominerar till och med vissa invandrargrupper såsom de som är födda i Sydkorea, Sri Lanka och Colombia. Adopterade kan betraktas som första generationens invandrare som integreras i det svenska samhället på ett mycket specifikt sätt, nämligen genom att växa upp som svenska familjemedlemmar. Statistiskt sett tillhör många av adoptivfamiljerna dessutom samhällets övre sociala skikt utifrån

RASISM
IMOT ADO

utbildnings- och inkomstnivå. Men innebär allt detta även att de adopterade ses som svenskar i samhället utanför den egna familjen?

I MIN EGEN FORSKNING har jag undersökt adopterades upplevelser av att behandlas annorlunda utifrån denna frågeställning och mot bakgrund av att adopterade är den utan jämförelse mest "integrerade" icke-vita minoriteten i landet. De adopterade utgör helt enkelt den mest ideala gruppen att undersöka för att förstå det svenska samhällets förhållningssätt till diskriminering utifrån utseendemässig olikhet. Det som gjorde att jag började intressera mig för frågan förutom att jag själv är adopterad, var den forskning baserad på omfattande registerstudier som började publiceras för ungefär tio år sedan och som sedan dess har konstaterat att många vuxna adopterade mår och klarar sig sämre än både majoritetsbefolkningen och icke-adopterade invandrare. I jämförelse med invandrare uppvisar adopterade till exempel en svårare psykosocial problematik, till exempel i form av förekomst av missbruk, psykisk sjukdom, höga självmordstal och destruktivt beteende, samtidigt som båda grupperna tenderar att hamna på en lägre socioekonomisk nivå jämfört med majoritetsbefolkningen utifrån exempelvis arbetslöshet, låglönejobb och bidragsberoende. Inom forskarvärlden liksom i samhället i stort har många förvånats över dessa forskningsresultat, och kanske särskilt på grund av att de flesta adopterade just har växt upp i resursstarka familjer och i välbärgade områden.

DEN FORSKNING som jag bedrivit om adopterades erfarenheter av rasism och huruvida dessa inkluderas i svenskheten, är dels baserad på »

” CITAT FRÅN INTERVJUER MED ADOPTERADE

”Jag har varit med om mycket, men jag vet inte om det är rasism. Som på morgonbussen, och då har jag bara bott i områden där det bor svenskar, jag har inte alls bott i invandrantäta områden. Så åker man med bussen, men ingen sätter sig bredvid en, de står hellre upp! Och då undrar man, jaha, för jag luktar inte illa, och jag ser inte jätteful ut. Eller som när man går hem från krogen och det går någon framför en, och de blir rädda.”

”Jag kände mig som svensk, och jag fick ändå känslan att jag tillhör, men samtidigt så kände jag att jag aldrig kommer att få den här tillhörigheten någonsin, den kommer aldrig att bli min fullt ut. Det var hela tiden den här ambivalenta känslan att till en viss grad fick jag en tillhörighet, men inte fullt ut. Jag kan aldrig säga att det här blir mitt på något sätt, och det tror jag att jag alltid har känt. Jag är svensk, men inte fullt ut. Det är fortfarande den här känslan att jag aldrig blir det.”

”Som adopterad har man den här känslan av utanförskap som sitter i konstant, att man alltid känner sig som ett monster, som en alien och som ett ufo. Det är inte bara när man känner sig lite utanför, utan man känner sig lost i vilket sammanhang som helst... Och man måste bli sams med sig själv varje dag att man har det utseende man har. Det är så inpräglad, det kommer inte att gå över någonsin.”

PTERADE

”Det har länge varit förbjudet att säga att rasism kan vara en orsak till självmord bland adopterade, men det är ju en väldigt absurd känsla det här med att vara socialt vit, eller banan som de säger i Nordamerika, gul på utsidan och vit inuti. Andra generationens invandrare, de kan ju också nästan vara bananer, men det kan ju vara en fördel för dem, och de har ändå den här dubbla tillgången. Men adopterade, det är en absurd känsla att vara socialt vit och allt annat än vit på utsidan!”

» intervjuer som jag genomfört och dels på självbiografiskt färgade texter skrivna av adopterade som jag analyserat – till exempel Astrid Trotzigs debutroman *Blod är tjockare än vatten* från 1996 och Patrik Lundbergs nya bok *Gul utanpå*. Både i intervjuerna och i texterna är det tydligt att de adopterade regelbundet utsätts för rasism och diskriminering på grund av deras icke-vita kroppar, trots att de genom adoptionen har getts full social och kulturell tillhörighet till svenska familjer och till svenska sociala nätverk. De adopterade kan berätta om en mängd olika exempel på hur deras icke-vita utseenden ges betydelse och gör att de behandlas annorlunda, såsom i skolan, i bostadsområdet, i yrkeslivet, i intimsfären och på olika offentliga platser. Det kan handla om allt ifrån den ständiga frågan ”var kommer du ifrån?”, om att tilltalas på engelska och om kommentarer som ”vilken bra svenska du talar”, till rasistiska glåpord och trakasserier. Även om de adopterade själva identifierar sig som svenskar, så störs deras egna identifikation med Sverige genom att de på olika sätt påminns av omgivningen att de ser annorlunda ut.

DESSA RESULTAT KROCKAR med föreställningen att de adopterade automatiskt blir svenskar genom adoptionen. Den höga förekomsten av

En bild på Tobias Hübinette innan han flyger till Sverige.

själv mord och självmordsförsök hos adopterade liksom att de löper en förhöjd risk att råka ut för arbetslöshet och social deklassering som vuxna hamnar också i ett annat ljus utifrån de adopterades erfarenheter av att behandlas annorlunda, då dessa nedslående resultat istället kan förstås såsom effekter av rasism. Då inte ens de adopterade behandlas som svenskar till fullo trots att de talar svenska flytande, bär svenska namn, ingår i svenska familjesammanhang och är fullt inbäddade i svenska sociala nätverk, så tyder detta vidare på att svenskhetens gränser är mycket snäva och i slutänden verkar handla om att ha en vit kropp eller ej.

Det är helt enkelt påtagligt svårt och besvärligt att vara icke-vit och svensk på samma gång, och denna erfarenhet delar de adopterade naturligtvis med andra icke-vita i samhället såsom invandrare och barn till invandrare. Detta går tillbaks till både historiska och samtida föreställningar om vad svenskhet innebär och om vilka kroppar som ses som ”riktiga” och villkorslöst svenska respektive villkorade svenska sådana. De adopterades upplevelser av att behandlas annorlunda på grund av sina icke-vita utseenden visar därmed att Sverige är ett land präglad av rasdiskriminering liksom att svenskheten än så länge är begränsad till de är vita. ♦

”

Svenskhetens gränser är mycket snäva och i slutänden verkar handla om att ha en vit kropp eller ej.